

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะตรวจสอบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของเงินกองทุน (Capital Adequacy) กับการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย เพื่อตอบคำถามว่า ภายใต้ข้อกำหนดหลักเกณฑ์ Basel I ที่มีการนำมาบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์ไทย ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ไทยอย่างไรหรือไม่ หรือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจให้กับธนาคารพาณิชย์ได้หรือไม่ โดยใช้ข้อมูลรายปีของธนาคารพาณิชย์ไทย 15 ธนาคาร ในช่วงระหว่างปี 2531-2550 เป็นช่วงระยะเวลาที่ครอบคลุมก่อนและหลังจากที่มีการนำหลักเกณฑ์ Basel I มาบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน และทำการวิเคราะห์ทั้งในเชิงพรรณนา และเชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินกองทุน โดยการพิจารณาจากข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินของแต่ละธนาคาร ให้ข้อสังเกตว่า ฐานะความเพียงพอของเงินกองทุนที่มีแนวโน้มเข้มแข็งขึ้นภายหลังจากที่มีการนำหลักเกณฑ์ Basel I มาบังคับใช้ในปี 2536 จนถึงช่วงก่อนเกิดวิกฤตการเงินในปี 2540 อาจมิได้สะท้อนความมั่นคงที่แท้จริงของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยได้อย่างถูกต้อง ปัญหาหนึ่งก็คือ การบังคับใช้กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่ไม่มีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างหละหลวม ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ดีเพียงพอ เป็นเหมือนภาพสะท้อนความล้มเหลวของธนาคารแห่งประเทศไทยในการทำหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ไทย อีกปัญหาหนึ่งคือ ความอ่อนแอของธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างสุ่มเสี่ยง ขาดความรัดกุมในการวิเคราะห์สินเชื่อ โดยพิจารณาอนุมัติตามมูลค่าหลักประกันเป็นหลัก มากกว่าที่จะพิจารณาถึงศักยภาพในการชำระหนี้ของผู้กู้ ก่อให้เกิดการปล่อยสินเชื่อที่ขาดคุณภาพจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของธนาคารเองในที่สุด

การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติจากการอาศัยข้อมูลที่มีลักษณะ Panel Data ของธนาคารพาณิชย์ไทยรายธนาคาร ในช่วงเวลาระหว่างปี 2531-2550 และทำการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares) ผลการศึกษาให้บทสรุปที่สนับสนุนข้อสังเกตข้างต้น พบว่า การนำหลักเกณฑ์ Basel I มาบังคับใช้ ไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำเนินธุรกิจในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ธนาคารพาณิชย์ไทยมิได้มีการเพิ่มความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อ ทิศทางการดำเนินงานของธนาคารส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะที่มีความสุ่มเสี่ยง ก่อนที่จะเกิดวิกฤตการเงินในปี 2540

อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากวิกฤตการเงินในปี 2540 ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้เพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานและมีความ โปร่งใสมากขึ้น รวมทั้งได้ตระหนักถึงการสร้างวินัยให้กับธนาคารพาณิชย์ โดยกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลทุนสำรอง และข้อมูลหนี้เสียของแต่ละธนาคารให้กับสาธารณชนรับรู้มากขึ้น เป็นเหมือนการตีกรอบให้ธนาคารพาณิชย์ระมัดระวังในเรื่องการบริหารสินทรัพย์ และคำนึงถึงการ รักษาระดับความเพียงพอของขนาดเงินกองทุนให้มีความแข็งแกร่ง นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการกำกับดูแล และมาตรฐานทางบัญชีให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพิจารณานำหลักเกณฑ์ Basel II ซึ่งถูกพัฒนามาใช้แทนที่หลักเกณฑ์ Basel I และหลักการ IAS 39 มาบังคับใช้กับธนาคารพาณิชย์ไทย เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ไทยมี การบริหารความเสี่ยงที่ดีขึ้น และมีข้อมูลทางการเงินสามารถสะท้อนความเสี่ยงที่แท้จริงของ กิจการ

ผลการประมาณค่าทางสถิติ โดยอาศัยข้อมูลอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Risk-Based Capital Ratio: RBC Ratio) ที่มีการเปิดเผยสู่สาธารณชนตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ไทยไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่ม ธนาคารขนาดใหญ่ มีส่วนแบ่งตลาดสินทรัพย์รวมกันเกินกว่าร้อยละ 60 ของสินทรัพย์รวมทั้งระบบ ธนาคารพาณิชย์ไทย กล่าวคือ ธนาคารขนาดใหญ่ที่มีอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงต่ำ มีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้าย Portfolios นำเงินมาลงทุนในหลักทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์ที่มีน้ำหนักความ เสี่ยงต่ำกว่าเงินให้สินเชื่อเพิ่มขึ้น ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ โดยทิศทาง ความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับอัตราการขยายตัวของเงินลงทุนในหลักทรัพย์ อาจจะช่วย สะท้อนถึงการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการประกอบธุรกิจการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย อันจะช่วย ให้ระบบการเงินไทยมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับการวิเคราะห์ในด้านผลการดำเนินงานนั้น การศึกษาทางสถิติชี้ให้เห็นว่า การนำหลักเกณฑ์ Basel I มาบังคับใช้ ได้มีอิทธิพลต่อรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ (NIM) และค่าใช้จ่ายใน การดำเนินงาน (OCA) ของกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นไปใน ทิศทางที่ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารเหล่านี้ให้ดีขึ้น ขณะที่อัตราส่วน เงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงที่แข็งแกร่ง จะส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ไทยมีโอกาสในการทำกำไร เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

นอกจากตัวแปรสำคัญๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองยังได้เพิ่มตัวแปรที่แสดงลักษณะเฉพาะของแต่ละธนาคาร เช่น ขนาดของธนาคาร (Size) และอัตราดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินให้สินเชื่อ (NPLL) และตัวแปรด้านมหภาค ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GR) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (INT) และดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (MPI) เพื่อให้แบบจำลองสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การที่ธนาคารมีขนาดใหญ่ขึ้นมีผลทำให้ความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันความกังวลที่เกิดจากความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระคืนหนี้ มีผลให้ธนาคารขนาดใหญ่เลือกที่จะชะลอการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยทำการตัดลดเงินให้สินเชื่อและเงินลงทุนในหลักทรัพย์ทั้งหมด ทั้งนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจของประเทศไทย นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยค่อนข้างมาก

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ได้ข้อสรุปเพิ่มเติมว่า แนวคิดที่จะสร้างธนาคารพาณิชย์ไทยให้มีความมั่นคง โดยการนำมาตรฐานที่เป็นสากลอย่างหลักเกณฑ์ Basel มาใช้ในการกำกับดูแลนั้น จะเป็นภูมิคุ้มกันจากภาวะสุ่มเสี่ยง การบังคับใช้กฎระเบียบต้องมีความเข้มงวดและตรวจสอบได้ และถึงแม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์ที่ดีที่สุดในการกำกับดูแล ก็คงมีไช่ยาวพิเศษที่จะดำรงรักษาธนาคารไม่ให้เกิดภาวะล้มละลาย หากธนาคารยังดำเนินธุรกิจอย่างไม่มีประสิทธิภาพและขาดธรรมาภิบาลโดยไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง นอกจากนี้ การปรับปรุงกฎเกณฑ์ให้ทันสมัยกับการพัฒนาความเสี่ยงที่มีความซับซ้อนขึ้น นับว่าเป็นเงื่อนไขอีกข้อหนึ่งที่มีความสำคัญ ถ้าจะใช้ข้อมูลรายละเอียดของหลักเกณฑ์ Basel I & Basel II จากบทที่สองมาพิจารณาประกอบ คงเห็นได้ถึงข้อจำกัดของหลักเกณฑ์ Basel I ที่กำหนดให้สินเชื่อเกือบทุกประเภทมีความเสี่ยงเท่ากันหมด ดังนั้น ไม่ว่าจะให้สินเชื่อเสี่ยงมากหรือน้อย ก็ต้องดำรงเงินกองทุนเท่ากัน แต่ในความเป็นจริงผู้กู้แต่ละรายอาจมีความเสี่ยงไม่เท่ากัน หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่ส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์พยายามลดความเสี่ยงของตนลงเท่าที่ควร ขณะที่หลักเกณฑ์ Basel II น่าจะเป็นประโยชน์ที่จะมาช่วยสร้างเสถียรภาพของระบบการเงินไทยให้เข้มแข็งขึ้น เนื่องจากมาตรฐานเงินกองทุนใหม่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินกองทุนตามความเสี่ยงจากการประกอบธุรกิจที่มีความผันแปรตามคุณภาพของลูกค้ำที่แตกต่างกันมากขึ้น เพราะสินเชื่อที่ดีจะช่วยให้ดำรงเงินกองทุนต่ำกว่า NPL จึงน่าจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังให้กับธนาคารพาณิชย์ในการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ พร้อมทั้งสรรหามาตรการรองรับความเสี่ยงและการกันสำรองที่เข้มงวดขึ้น เนื่องจากหนี้ด้อยคุณภาพที่เกิดขึ้น อาจเป็นภาระต่อเงินกองทุนของธนาคารในระดับสูงเช่นกัน